

Líon an Dúlra

Eagrán 24

Samhradh 2018

San eagrán seo...

Leathanach an
Eagarthóra

Éin Mhara

An Phailm Chnó Cócó

Leathanach
Gníomhaíochta

Dathaigh Leat

Ar Aghaidh leis an Obair:
Ríona Murray, Múinteoir
Bunscoile

An Cadhpú

An Fharraige ó Bhun go
Barr

An Saol Mórthimpeall
Orainn 1

An Saol Mórthimpeall
Orainn 2

Leathanach Spraoi

Cuardach Focal an
Earraigh

Dialann Dúlra

Foclóirín

*Thugamar féin an
Samhradh linn...*

Sionnach agus Sionnach Eile!

lomhána le caoinchead Michael Murphy

Ainmhí coitianta¹ is ea an sionnach in Inis Arcáin. Bíonn sé faichilleach² de ghnáth, agus feictear níos minice san oíche é. Ach anois is arís bíonn sé le feiceáil i rith a lae.

Cuireadh ionadh ar mo dhreatháir taca an ama seo anuraidh nuair a tháinig dhá shionnach fhiosracha³ ag smúrthacht⁴ timpeall ar an ionad oibre aige anseo in Inis Arcáin. Níor thug siad aird ar bith ar mo dheartháir⁵, de réir dealraimh, rud a d'fhág go raibh seans iontach aige cúpla grianghraf a ghlacadh díobh. Sionnach baineann agus coileán léi a bhí ann. D'éirigh leis cúpla grianghraf deas a fháil den cheann baineann agus an coileán á bheathú aici⁶.

Péisteanna agus feithidí⁷ a itheann an sionnach den chuid is mó. Ach is ainmhí seiftiúil⁸ é a thapaíonn sé gach deis a fhaigheann sé chun greim bia a fháil⁹. Is breá leis sméara dubha blasta a ithe san fhómhar agus beireann sé ar phortáin ar an gcladach nuair is féidir. Chonaic mé féin sionnach ag breith ar fhrancach le deanaí, bail ó Dhia air! Scroblachóir críochnaithe¹⁰ is ea é an sionnach agus íosfaidh sé bruscar tí¹¹ freisin má fhaigheann sé an deis.

A Léitheoir dhil
Fáilte chuig Eagrán an tSamhraidh de *Lion an Dúlra*. Mar is gnách tá sé lán le fíricí spéisiúla spraiúla faoin dúlra anseo in Éirinn agus thar lear, agus tá neart cluchí agus gníomhaiochtaí ann freisin. Tá síul againn go mbainfidh sibh sult as!

Susan

R-phost:

editor@naturesweb.ie

Láithréan Gréasáin:

www.naturesweb.ie

Eagarthóir:

Susan Murphy Wickens

Leagan Amach agus Dearadh:

Susan Murphy Wickens

Grianghraf agus Fáisc-ealaín:

Cóipcheart © 2017 Stáisiún Mara Inis Arcáin agus a chuid ceadúnóirí. Gach ceart ar cosaint.

Comhfhreagraí Eachtrach:

Michael Ludwig

Leagan Gaeilge:

© Foras na Gaeilge 2018

© Stáisiún Mara Inis Arcáin 2017

BREAC DEA-DHATHACH

faoi ghlónra soighe agus meala mar aon le cúcamar agus le miontas.

An Modh:

- Measc an t-anlann soighe, an mhil agus an finéagar le chéile i mbabhla neamh-mhiotalach¹¹. Cuir a leath den mheascán i leataobh agus úsáid mar anlann é ar ball. Leag na 4 fhilléad sa dara leath den mheascán agus fág ar bogadh¹² iad go ceann 20 nóiméad.
- Uillmhaigh an rís de réir na dtreoracha ar an bpaicéad.
- Agus an rís á cócaráil agat las an gríoscán¹³ agus cas an teas suas go hard. Leag na filléid mar aon leis an maranáid ar leathán scragaill stáin¹⁴. Fill imill an leatháin suas leis an sú a choimeád istigh ann. Ag brath ar thiús na bhfilléad déan iad a ghríoscadh¹⁵ ar feadh idir 5 agus 8 nóiméad nó go mbíonn an breac cócarálte i gceart.
- Cuir braon den ola ológ ar fhriochtán¹⁶ agus las an teas faoi. Caith an rís, an cúcamar agus na píseanna isteach sa fhriochtán. Déan an rís a fhriochadh¹⁷ ar feadh cúpla nóiméad go dtí go mbíonn na píseanna thíre. Corraigh na duilleoga miontais isteach leo ar fad ansin.
- Róinn amach an rís ar 4 phláta. Leag na filléid ar bharr na ríse. An anlann a cuireadh i leataobh, cuir i mbabhlaí beaga é ar na plátaí taobh leis na filléid. Déan an béis a dháileadh in éineacht le sailéad glas nó le *pak choi* galaithe¹⁸.

Na Comhbáhair:

- 4 fhilléad de bhreac dea-dhathach¹
- 4 spúnóg bhoird² an ceann d'anlann éadrom soighe³, de mhil ghlé⁴ agus d'fhínéagar fiona gí⁵.
- 200 g de rís fhad-ghráinach nō rís seasmaine⁶.
- ½ spúnóg bhoird d'ola ológ.
- 200 g de phiseanna reoite.
- Cúcamar beag agus é dísliche⁷.
- Dornán de dhuilleoga miontais.

Rogha éisc: Colmóir⁸, Cadóg⁹, Faoitín¹⁰.

Déan deimhin de gur baineadh na cnámha uile as an mbreac. Iarr ar an mangaire éisc¹⁹ é sin a dhéanamh duit.

Éin Mhara

Éin mhara áirithe, caitheann siad a saol ar fad nach mór amuigh ar an bhfarraige. Ní thagann siad i dtír in aon chor ach amháin chun pórú. Seo thíos roinnt éan mara atá imithe in oiriúint do chruatan na farraige.

An Fulmaire

© Iomhá le caoinchead Robbie Murphy

An tAlbatras

Le JJ Harrison https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25987162 (CC BY-SA 3.0) - File:Diomedea_exulans_in_flight_-SE_Tasmania.jpg

An Guairdeall

Le Richard Crossley https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25987162 (CC BY-SA 3.0)

An Phiongain

Le Samuel Blanc https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25987162 (CC BY-SA 3.0) - Penguin_Manchot_empereur.jpg

An Gainéad

© Iomhá le caoinchead Robbie Murphy

An Puifín

Le Boaworm https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25987162 (CC BY-SA 3.0)

An Gheabhróg Artach

Le PT56 https://en.wikipedia.org/wiki/File:Arctic_tern_ift.jpg (CC BY-SA 3.0) - File:Sterna_paradisea-ifit.jpg

An féidir leat na héin mhara thíos a ainmniú?

1. Bíonn gob geal daite ag an éan seo le linn an tséasúir phóraithe⁸.
2. Níl eitilt ar bith ag an éan seo ach is iontach an snámháí é.
3. Dath dubh a bhíonn ar an éan seo den chuid is mó. Bíonn crios bán gar don eireaball air.
4. Cluimhreach bhán a bhíonn ar an éan seo. Bíonn dath dubh ar rinn na sciathán agus dath bánbhúí ar a chloigeann.
5. Chuirfeadh t-éan seo faoleán i gcuimhne duit, tá corp bán aige agus dath liath ar uachtar na sciathán.
6. Tá réise sciathán níos leithne ag an éan seo ná mar atá ag éan ar bith eile.
7. Corp beag seang atá ag an éan seo, é liath agus bán, caipín dubh air agus gob dearg.

Freagraí ar Ich 12

An Phailm Chnó Cócó

Ainm Eolaíochta: *Cocos nucifera*

Is leis an trá agus na tropaíci a shamhláitear an phailm chnó cócó¹. Cé go dtugtar an crann pailm air go minic, ní crann é ó cheart² ar chor ar bith, ach planda ollmhór.

Fásann an phailm chnó cócó cois cósta ar chladaigh ghaeilimh sna trúpaici. Snámhann³ an cnó cócó é féin ar bharr an uisce. Dá bharr sin, is minic a thaistealaíonn sé i bhfad san fharraige sula bhfágann an taoide ar an gcladach é. Ní theastaíonn ón gcnó cócó ach ithir thirim⁴, an teocht cui agus dóthain báistí. Ach an méid sin a bheith ann péacfaidh planda⁵ ón gcnó cócó. Scaipeann na fréamhacha snáithíneacha⁶ amach ón bplanda, ach fanann an chuid is mó acu gar don dromchla⁷. Ní fhásann ach roinnt áirithe fréamhacha síos sa talamh chun an planda a dhaingniú ann⁸.

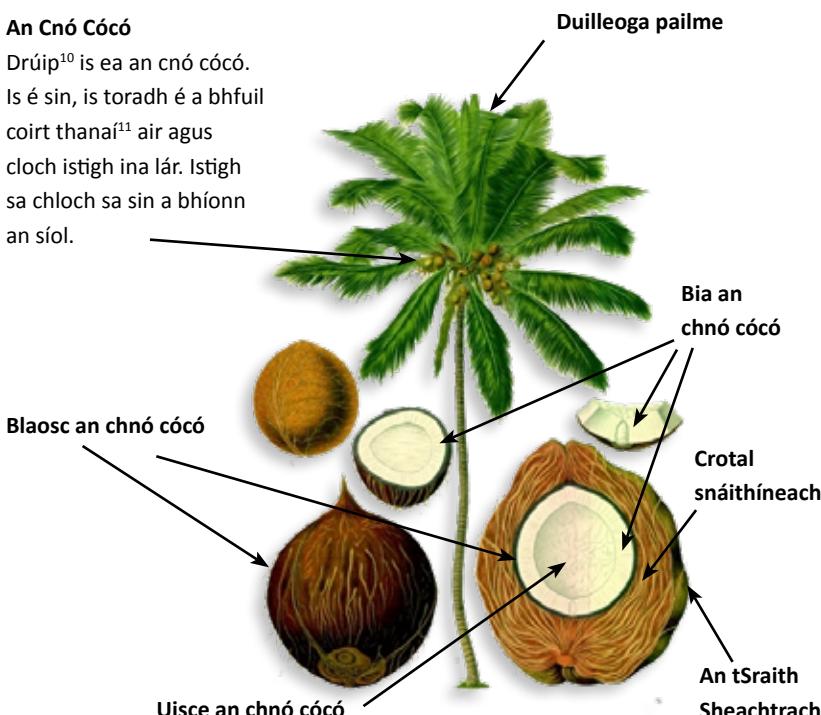
Maireann an phailm chnó cócó ar feadh suas le 100 bliain. Agus í i mbarr a torthúlachta⁹ tugann sí 100 cnó cócó sa bhliain ar an meán.

Pailm chnó cócó ag péacadh ar thrá dhuhbh-ghainimh Punaluu, ar oileán Havái.

An Cnó Cócó

Drúip¹⁰ is ea an cnó cócó. Is é sin, is toradh é a bhfuil coirt thanaí¹¹ air agus cloch istigh ina láir. Istigh sa chloch sa sin a bhíonn an síol.

An Cnó Cócó

Fástar an cnó cócó mar bharr¹ i mbreis agus 93 thír ar domhan. Is san India, san Indinéis² agus sna hOileáin Philipíneacha³ is mó a shaothraitear é⁴ ar bhonn tráchtála.

In áiteanna áirithe téann dreapadóirí oilte⁴ ag dreapadh suas an stoc⁵ chun na cnónna a bhaint. In áiteanna eile úsáidtear scian atá ceangalte ar bharr slaithe⁶ chun an cnó a ghearradh den phailm agus an duine ina sheasamh ar an talamh. Is úsáideach ilfheidhmeach⁷ an planda é, gan dabht. Is féidir gach aon chuid den phailm a úsáid ar shlí éigin.

An Ciseal Seachtrach⁸

Faigtear coighir⁹ ó chrotal seachtrach¹⁰ an chnó cócó. Is é is coighir ann, snáithín solúbtha¹¹ nadúrtha a ndéantar mataí urláir¹², scuaba agus téada aisti. Úsáidtear í chun tochtanna¹³ a líonadh freisin.

An Bhlaosc¹⁴

Úsáidtear an bhlaosc mar phota do phaildaí, mar bhabhla nó mar shoitheach bia¹⁵. Úsáidtear mar uirlis ceoil í, fiú. Dóitear mar bhreosla¹⁶ í chomh maith.

An Bia

Faigtear an bia blasta bán taobh istigh den bhlaosc. Is féidir é a scaobadh amach¹⁷ as agus é a ithe. Ach déantar go leor táirgí eile as chomh maith, ola chnó cócó¹⁸ agus bainne cnó cócó mar shampla. Triomaítear an bia chun cópra¹⁹ a dhéanamh, ábhar a úsáidtear go forleathan sa bhácaíl. As cópra a dhéantar ola chnó cóca a úscadh²⁰. Baintear úsáid as an ola sin sa chócaráil agus chun gallúnach agus smideasadh²¹ a dhéanamh.

Uisce

Uisce cnó cócó a thugtar ar an leacht a faigtear laistigh den chnó cócó. Deoch bhlasta é agus úsáidtear é chun fion agus finéagar a dhéanamh chomh maith. Meastar an t-uisce le bia an chnó chun bainne cnó cócó a dhéanamh.

Na Duilleoga

Baintear úsáid as na duilleoga mar ábhar dín²² agus chun ciseáin agus mataí a dhéanamh. Úsáidtear iad mar spong²³ chun tinte a lasadh chomh maith.

An Stoc²⁴

Úsáidtear mar bhunábhar é chun troscán a dhéanamh agus chun tithe a thógáil.

Na Fréamhacha

Úsáidtear na fréamhacha mar fhoinsé dhatha²⁵. Baintear leas astu chun folcadh béal²⁶ agus chun táirgí eile leighis²⁷ a dhéanamh.

Oileán Gainimh agus Pailm Chnó Cócó

1

Priontaíl an teimpléad¹ den duilleog ag bun an leathanaigh seo agus gearr amach é. Rianaigh cruth na duilleoige ar chárta glas.

2

Déan 10 nduilleog ar an dul sin².

3

Fill gach duilleog feadh a faid³.

4

Cas gach duilleog timpeall ar do mhéar chun casadh a chur iontu.

5

Greamaigh gach duilleog ar réiteoirí piopa⁴ le píosa téipe.

6

Cas na réiteoirí piopa ar fad timpeall ar a chéile chun stoc an chrainn a chruthú.

7

Fág timpeall 10 cm gan chasadadh ag bun an stoic, sin iad fréamacha an chrainn.

8

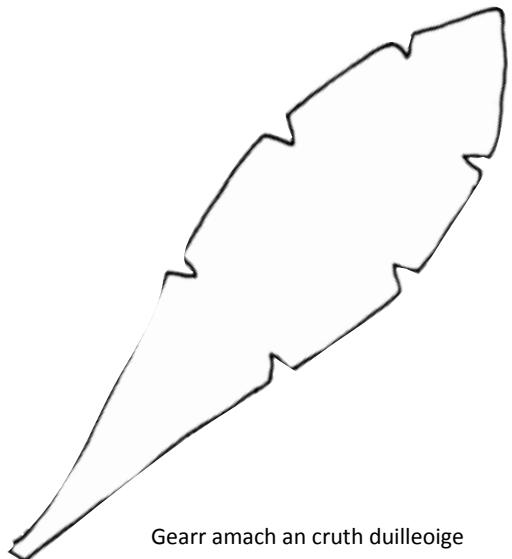

Cuir an crann ina sheasamh ar phláta agus clúdaigh na fréamacha le gaineamh chun é a dhaingniú⁵.

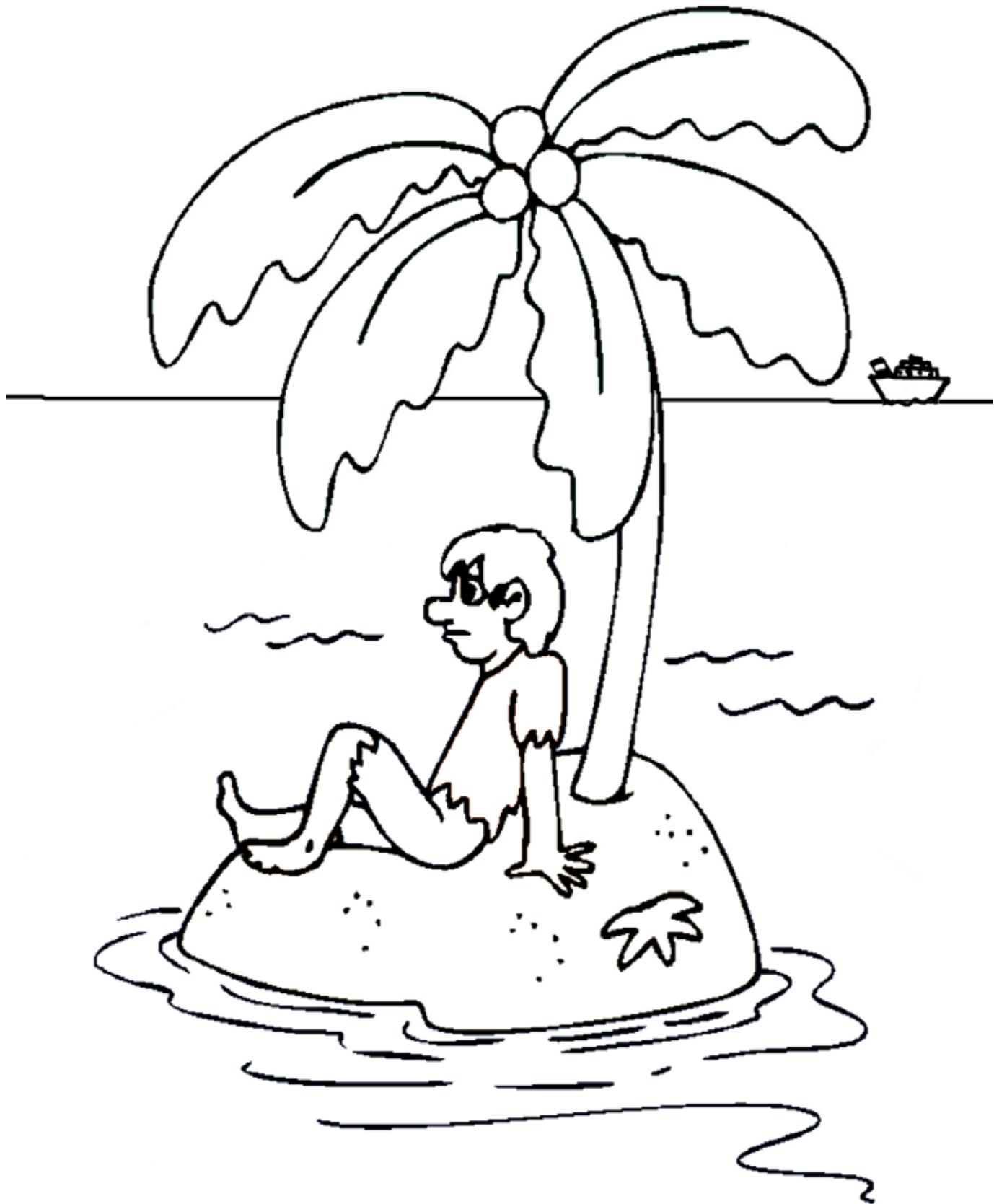
Teastóidh:

- Cárta glas
- Réiteoirí piopa
- Téip
- Siosúr
- Peann luaidhe
- Gaineamh
- Pláta

Gearr amach an cruth duilleoige seo agus úsáid mar theimpléad é.

An tOileánach

Ríona Murray – Múinteoir Bunscoile

Prófil

Múinteoir i Scoil Naomh Éanna, Cill na dTor, Dún Mánmhaí, Co. Chorcaí is ea Ríona Murray. Scoil dhá oide atá inti agus múineann Ríona na daltaí ó Rang 2 go Rang 6.

Ar theastaigh uait a bheith i do mhúinteoir i gcónai?

Theastaigh. Thaitin sé liom i gcónai a bheith ag obair le daoine óga. Bhí mé bainteach¹ leis an gcumann óige² Foróige agus mé óg, mar bhall ar dtús agus ansin mar cheannaire deonach³. Bhí a fhios agam uaidh sin i leith⁴ gur theastaigh uaim a bheith ag obair i réimse an oideachais⁵. Agus mé san idirbhliain⁶ d'Éirigh liom obair a fháil i mbunscoil. Theastaigh uaim a fháil amach an dtaitneodh an mhúinteoireacht liom. Caithfidh sé go raibh mé ag cuimhneamh⁷ ar an mhúinteoireacht faoin am sin, fiú.

Cén oiliúint⁸ a fuair tú leis an obair seo a dhéanamh?

Tar éis dom an ardteistiméireacht⁹ a dhéanamh bhí mé idir dhá chomhairle¹⁰ cé acu a rachainn le bunmhúinteoireacht¹¹ nó le meánmhúinteoireacht¹². Rinne mé bunchéim sna healaíona i gColáiste na hOllscoile, Corcaigh, agus ina dhiaidh sin chinn mé dul le bunmhúinteoireacht¹³. Rinne mé an dioplóma iarchéime¹⁴ sa bhunmhúinteoireacht ansin. Choinnígh mé orm ag staidéar istoíche ina dhiaidh sin arís agus d'eirigh liom¹⁵ iarchéim san eolaíocht a bhaint amach¹⁶.

Déan cur síos ar ghnáthlá oibre dúinn.

Ní bhíonn aon dá lá mar a chéile, le fírinne. Bíonn an Ghaeilge, an Béarla agus an Mhatamaitic á múineadh gach lá, dar ndóigh. Ach an rud is fearr ar fad faoin mbunscoil ná gur féidir rudaí eile a mhúineadh gach lá chomh maith. Má bhíonn rud éigin suimiúil ar an nuacht nó má bhíonn rud ar bith ar siúl sa cheantar déanaimid staidéar ar na nithe sin. Bím ag obair ar thionscadail¹⁷ leis na daltaí. Tá gairdín beag scoile againn agus is breá linn uile é. I mbliana chuireamar prátaí, puimcíní¹⁸, cairéid, oinniúin, luibheanna¹⁹ agus go leor eile ann. Is nós linn béisí éigin a chócaráil leis an mbia ón ngairdín gach bliain. Rinneamar pota ollmhór d'anraith glasraí²⁰ i mbliana, bhí sé an-bhlasta!

Cad é an rud is fearr leat faoi bpost agat?

Na páistí féin. Is mór an spórt iad. Caitheann na páistí ceithre (4) bliana sa rang liom. Cuirim an-aithne orthu sa tréimhse sin. Is geall le mo pháistí féin iad!

Na daltaí ag obair leo amuigh i ngairdín na scoile

Cad é an rud is measa leat faoi bpost agat?

Ní bhíonn go leor ama againn riagh sa lá scoile!

An mbaineann tú taitneamh as do chuid oibre?

Taitníonn an obair go mór liom. Is aoibhinn liom an éagsúlacht²¹ agus an tsolúbthacht²² a bhaineann léi. Nuair a fheiceann tú na páistí agus iad ar bís ar fad faoi na rudaí nua atá a bhfoghlaim acu, chuirfeadh sé gliondar croí²³ ort. Chomh maith leis sin, is minic a thagann daoine isteach sna scoileanna chun ceardlanna²⁴ a dhéanamh leis na daltaí. D'fhéadfadh ábhar ar bith a bheith i gceist, cúrsaí ealaíne nó ceoil, nó cúrsaí spóirt nó dúlra. Is breá leis na daltaí nuair a bhíonn turais scoile againn, dar ndóigh. Cad é mar spórt, ní bheifeá riagh bréan den obair²⁵.

Cá dtugann do chuid oibre thú?

Is breá liom féin agus leis na daltaí an dúlra agus a bheith amuigh faoin aer. Uaireanta téimid ag cadhcáil²⁶ nó ag snámh. Bhí turas iontach ag na daltaí óga le déanaí. Thugamar cuairt ar loch sa cheantar chun féachaint ar na hainmhithe agus na plandaí a fhaigtear ann. Bhí sceitimíni ar na daltaí agus iad ag féachaint ar na créatúir agus na feithidí uile ar fad.

An obríonn tú asat féin nó mar chuid d'fhoireann?

Is ball d'fhoireann múinteoirí mé.

Cé na caithimh aimsire atá agat?

Is breá liom a bheith amuigh faoin aer. Téim ag snámh go rialta i Loch Oighinn, loch sáile²⁷ gar don Sciobairín. Is tearmann dúlra mhuirí é an loch. Is breá liom na héisc, na crosóga mara²⁸ agus as na cuáin mhara²⁹ a fheiceáil faoin uisce. Tá sé go hiontach. Tá beirt phaistí óga agam féin agus is nós linn dul ag siúl sna coillte agus ar na tránnna sa cheantar. Is breá le m'iníon dul ag cuardach faoi na carraigeacha féachaint cad a bheadh i bhfolach fúthu. Is fánach an áit a bhfaighfeá gliomach!³⁰

Cad é an chomhairle is fearr a cuireadh ort riagh?

Gabháil amach faoin aer agus taitneamh a bhaint as an dúlra!

Scoil Naomh Éanna, Cill na dTor, Dún Mánmhaí

An Cadhpú

Ainm Eolaíochta: *Myocastor coypus*

Is mamach é an cadhpú a fhaightear i Meiriceá Theas¹ ó dhúchas agus is é an t-aon speiceas san fhine². *Myocastoridae* é. Ainmhí leath-uisceach³ é, is é sin, caitheann sé go leor dá shaol san uisce nó cois uisce. Faigtear taobh le haibhneacha, le locha, le riasca⁴ agus le bogaigh⁵ é. Is ainmhí oíche agus creimire⁶ é an cadhpú. Tá sé gaolta le creimirí eile, an béabhar⁷, an francach, an luch, an t-iora⁸ agus an hamstar.

Bíonn an cadhpú thart ar 1 m ar fad óna shrón go barr a eireabaill⁹. Is furasta é a aithint as an dá chlárthiacaill shuaithinseacha¹⁰ atá aige. Bíonn siad an-mhór agus bíonn dath buí-oráiste orthu. Maidir lena dhealramh de¹¹, chuirfeadh an an cadhpú béabhar agus francach mór i gcuimhne duit agus iad cumasctha¹² le chéile. Uaireanta síleann daoine gur dobharchú¹³ atá ann agus tugtar francach na habhann¹⁴ air mar leasainm¹⁵ chomh maith. Tá eireaball an bhéabhair mar a bheadh lapa¹⁶ ann, é leathan agus réidh. Is mó a chuirfeadh eireaball an chadhpú eireaball francaigh i gcuimhne do dhuine. Tá an francach i bhfad níos lú ná an cadhpú, áfach, agus tá soc¹⁷ níos faide air.

Tá cosa cúil an chadhpú scamallach¹⁸ agus is snámhaí iontach é. Bíonn sé in ann fanacht faoin uisce ar feadh suas le 5 nóniméad. I bhfiántas Mheiriceá Theas is ailigéadair, turtair, nathracha móra agus éin chreiche¹⁹ a bhíonn á sheilg.

Beireann an cadhpú baineann idir 2 agus 3 ál in aghaidh na bliana. Thart ar chuíg chadhpú óga a bhíonn i ngach ál²⁰ acu. Murab ionann agus an-chuid mamach²¹ eile, bíonn fionnadh²² ar na cinn óga nuair a bheirtear iad agus bíonn na súile ar oscailt acu chomh maith. Fásann an cadhpú go tapa agus maireann sé ar feadh 8 go 10 mbliana.

Speiceas Ionrach!

Tráth dá raibh¹ bhíodh an-tóir ar fhionnadh bog an chadhpú². Go deimhin, is mar gheall ar an bhfionnadh sin a tugadh an cadhpú isteach i neart tíortha mar ainmhí feirme. *Nutria* a thugtar ar an bhfionnadh agus sin é an t-ainm a thugtar ar an ainmhí é féin i Meiriceá Thuaidh.

Ar an drochuair, má éiríonn an leis an gadhpú feirme éalú ní bhíonn sé i bhfad³ sula dtosaíonn sé ag síolrú leis⁴. Ní fada ansin go mbíonn scata mór cadhpúnna ann, nó fia-chóilíneacht⁵ mar a thugtar air, agus is drochscéal ar fad é sin.

Is speiceas ionrach é an cadhpú in Éirinn agus ba chúis imní é dá n-éireodh leis scaipeadh agus síolrú go forleathan⁶. Cuireann speicis ionracha isteach go mór ar speicis dhúchasacha agus is minic a scriosann siad an timpeallacht agus gnáthóga ainmhíthe eile.

Eisíodh rabhadh mar gheall ar an gadhpú⁷ in Éirinn sa bhliain 2017. Chonaic duine a bhí amuigh ag síúl i gcathair Chorcaí cadhpú mór ar bhruach na Laoi⁸, 1 mhéadar ar fad a bhí sé. Faraor géar, níorbh é an chéad chadhpú a chonacthas sa cheantar. Le tamall de bhlianta anuas táthar tar éis breith ar 10 gadhpú in abhainn eile sa cheantar.

Meastar gur scaoileadh saor cadhpú nó dhó sa cheantar agus gur thosaigh siad ag póru leo⁹.

Tá an **tlonad Náisiúnta le Sonrái Bithéagsúlachta**¹⁰ ag iarraidh ar an bpobal súil a choimeád amach don chadhpú, cois aibhneacha agus locha nó timpeall ar riasca agus ar bhogaigh. Más dóigh leat go bhfuil cadhpú feicthe agat iarrtar ort grianghraif a ghlacadh de, más féidir, agus dul i dteagmháil leis an Ionad Náisiúnta le Sonrái Bithéagsúlachta ag an seoladh seo:

danny.okeefe@ahg.gov.ie, nó

<http://records.biodeiversityireland.ie>.

Tá tuilleadh eolais ar fáil ag an seoladh seo:

<http://species.biodeiversityireland.ie>.

An tlonad Náisiúnta le Sonrái Bithéagsúlachta

Fíricí maidir leis an gCadhpú

Fad: 1 mhéadar

Meáchan: 5 – 9 kg

Dath: **Fionnadh donn, dath níos gile ar iochtar a cholainne.** Bíonn dath bán ar a fhéaság¹ agus ar a shoc².

Bia: Is luibhiteoir den chuid is mó é. Is maith leis plandaí uisce agus fréamhacha. Uaireanta itheann sé diúilicíní³ agus seilidí.

Gnáthóg: Aibhneacha, locha, riasca agus bogaigh.

Thuas:

Francach agus
béabhar, dhá
ainmhí atá
gaolta leis an
gadhpú. **Thall:**
cadhpú cois
abhann.

¹) Le caoinchead www.

nps.gov

²) Iomhá le caoinchead

Steve, https://commons.

wikimedia.org/wiki/

File:American_Beaver.jpg

CC BY-SA 2.0

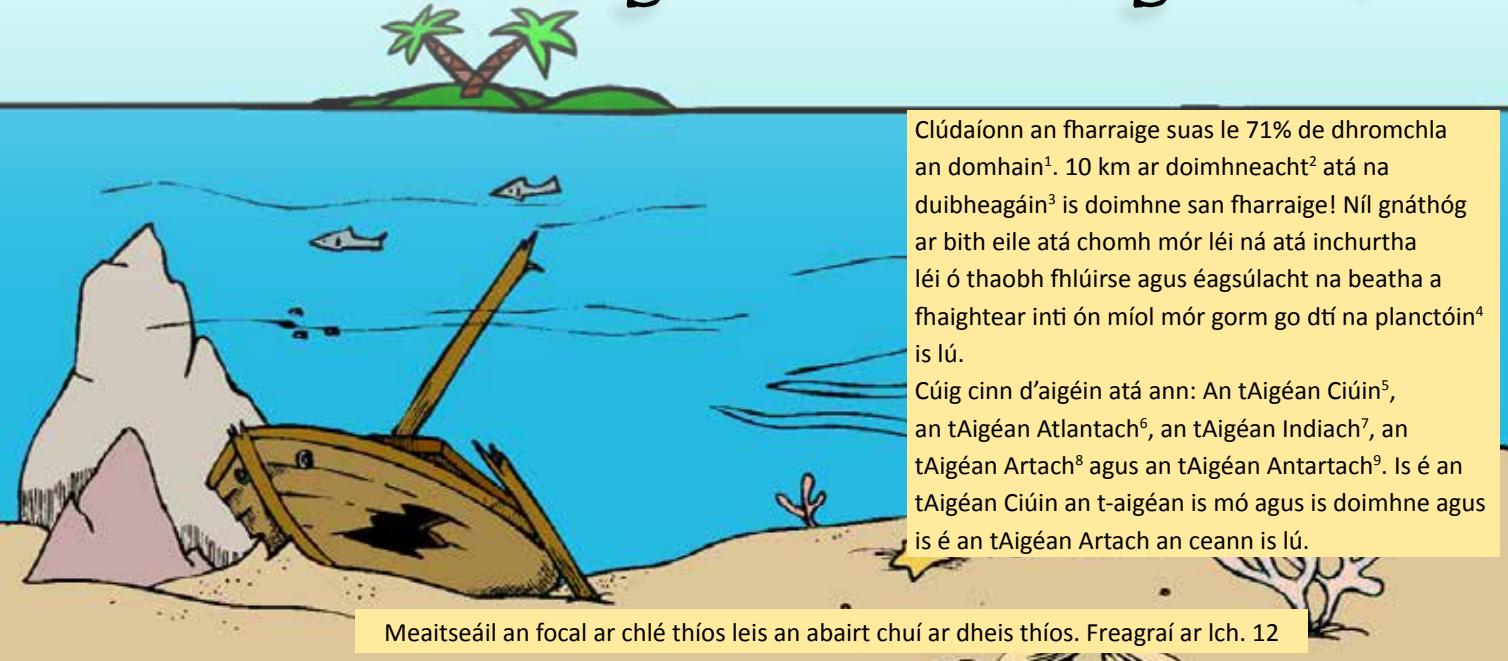
³) https://commons.

wikimedia.org/

wiki/File:Ratao_do

banhado_1_REFON.jpg

An Fharraige ó Bhun go Barr

Aigéaneolaí¹⁰**Atlantach****Bolcáin¹¹****Cnoic Oighir****Éin****Grinneall¹²****Leictreachas****Loingseoireacht¹³****Luamh¹⁴****Planctón****Taoide****Teocht****Tumadóireacht¹⁵****Speirling¹⁶****Sruth na Murascaille¹⁷**

1. Is breá le míolta móra na mionainmhithe seo a ithe.
2. Úsáideann mairnéalaigh an scil seo chun a mbealach a dhéanamh san fharraige.
3. Duine a dhéanann staidéar ar an aigéan.
4. Casann sé dhá uair sa lá.
5. Cruthaítear oiléáin nuair a bhrúchtann siad¹⁸ uaireanta.
6. Is d'fhionnusce reoite¹⁹ a bhíonn siad seo déanta.
7. Má bhíonn sé seo ró-ard, leáfaidh na cnoic oighir.
8. Is féidir fuinneamh na dtonnta a úsáid chun é seo a ghiniúint.
9. An dara aigéan is mó.
10. Bád a bhíonn ag brath ar chumhacht na gaoithe seachas inneall.
11. Is gnách leo seo eitilt san aer.
12. Gníomhaíocht a thugann radharc do dhaoine ar a bhfuil faoin uisce.
13. Stoirm fhíochmhar a thosaíonn ar an bhfarraige go minic.
14. Sruth teolaí²⁰ a théann mórrhimpeall ar chósta na hÉireann
15. Ainm eile ar íochtar na farraigé.

Smugairle
an tseoil

Cealg smugairle an tseoil

Bíonn cealg an-nimhneach¹ ag smugairle an tseoil. Le blianta fada, is é a mholtáí dá gcuirfeadh smugairle an tseoil cealg ionat ná an ball a cealgadh² a ghlanadh le huisce sáile agus ina dhiadhbh sin oighear nó rud éigin eile fuar a chur air. Tá eolaithe ó Choláiste na hOllscoile sa Ghaillimh tar éis dul i bpáirt le saineolaithe³ ar chealga smugairí ó Ollscoil Havái, Mānoa chun an leigheas is fearr ar chealg smugairle an tseoil a iniúchadh⁴. Is é an rud a fuair siad amach ná gurb in é an rud is measa ar fad is féidir a dhéanamh!

De réir dealraimh⁵ an rud is fearr a dhéanamh ná finéagar⁶ a úsáid chun an ball ina bhfuil an chealg a ghlanadh agus chun fáil réidh le braiteog⁷ ar bith a bheadh greamaithe ann. Ansin moltar an ball sin thumadh in uisce te 45°C ar feadh 45 nóiméad. Mura mbeadh sé sin indéanta⁸ d'fhéadfaí paca teasa⁹ a chur ar an áit ina raibh an chealg. Bhí go leor smugairí an tseoil timpeall ar chósta na hÉireann anuraidh. Má bhíonn rabbadh ann faoi smugairle an tseoil nó faoi smugairle ar bith eile is fiú a bheith ar d'aire agus tú ar an trá, go háirithe má bhíonn tú ag snámh.

Fíric agam duit!

Is é an t-ainm Béarla atá ar smugairle an tseoil ná *Portuguese man-of-war*. Long chogaidh¹⁰ ba ea an *man of war* a bhí coitianta idir an 16ú haois agus an 19ú haois. Mheas daoine go raibh smugairle an tseoil cosúil leis an long chogaidh sin agus í faoi lán seoil. Féach an féidir leat pictiúr de *Portuguese man-of-war* a aimsiú i leabhar nó ar an idirlón agus cuir i gcomparáid leis an bpictiúr thall é. Cad is dóigh leat féin?

Na braiteoga fada ina mbíonn an chealg nimhiúil nimhneach.

lomhána: https://ichef.bbci.co.uk/news/624/media/images/76923000/jpg/_76923516_14-1881-wv3.jpg

https://ichef.bbci.co.uk/news/624/cpsprodpb/2C41/production/_95892311_box.jpg

Albatrais a chomhaireamh ón Spás

Speiceas faoi bhagairt¹ is ea Albatras Ríoga an Tuaiscirt.

Neadaíonn a bhformhór mór dióbh ar stacaí creagacha farraige² gar d'Oileáin Chatham na Nua-Shéalaíne.

Toisc chomh deacair agus chomh dainseárách is atá sé dul i dtír³ ar na stacaí sin ní furasta líon na n-albatras a mheas ná a chomhaireamh. Ach tá slí nua aimsithe ag na heolaithe ó Shuirbhé Antartach na Breataine anois chun é sin a dhéanamh. Tá siad chun iad a chomhaireamh ón spás le cabhair na satailíte *DigitalGlobe WorldView-3*. Rud ar bith a mbeadh trastomhas⁴ 30 cm nó níos mó air, tá an tsatalít ábalta grianghraif a ghlacadh de ón spás⁴.

Ní bhíonn sna héin ach spotaí beaga bána ar na grianghraif. Ach seasann a gcluimhreach gheal⁵ amach ón bhfásra glas mórtimpeall orthu agus bíonn na heolaithe in ann iad a chomhaireamh ansin spota ar spota.

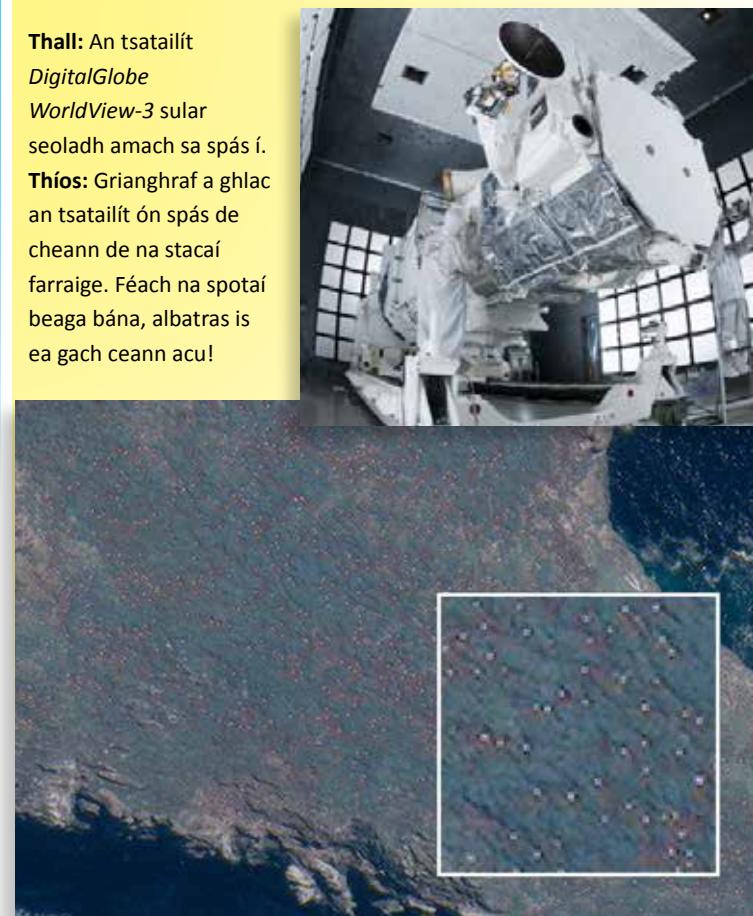

Tá fiseán gairid faoin tionscadal le feiceáil anseo: <https://www.youtube.com/watch?v=lGtGluPNctA>

Thall: An tsatalít

DigitalGlobe
WorldView-3 sular seoladh amach sa spás í.

Thíos: Grianghraif a ghlac an tsatalít ón spás de cheann de na stacaí farraige. Féach na spotaí beaga bána, albatras is ea gach ceann acu!

Trá Dhumha Acha mar a bhí.

Trá Dhumha Acha, Oileán Acla, áit a bhfuil trá bhrefá ghainimh ann arís tar éis don fharraige na tonáí gainimh a charnadh ar an gcladach.

Trá dá raibh in Acla

I ngeimhreadh na bliana 1984 réabadh cósta thiar na hÉireann¹ le stoirm i ndiaidh stoirme. Bhí trá amháin in Oileán Acla a scriosadh ar fad. Scuabadh an gaineamh ar fad ar thrá Dhumha Acha chun siúil² agus níor fágadh ann i ndiaidh na stoirmeacha ach an charraig lom³ agus locháin charraige⁴. Anois, tar éis 33 bliain, tá trá brefré ghainimh ann arís! Thar thréimhse cúpla lá in Aibreán 2017, charr an fharraige na mílte tonáí de ghaineamh ar ais ar charraigeacha chladach Dhumha Acha. Anois agus an trá ann arís tá súil ag gach duine nach scuabfar chun siúil arís í!

Fainic na Féiníní leis na Róna

Is deas an rud é grianghraf a fháil agus ainmhí fián taobh leat. Ach fainic, seans go mbeadh sé dáinséarach!

Tá na húdaráis fiadhúlra¹ i

Stáit Aontaithe Mheiriceá tar éis rabhadh a eisiúint² don phobal móir³ – ná tógtar féiníní⁴ agus tú taobh le rón! Cé go mbeadh fonn ort grianghraf iontach a ghlacadh díot féin nó de do pháiste le coileán álann rón⁵, ní móir a bheith ciallmhar agus na róna a fhágáil ar a suaimhneas⁶. Má théann tú róghar d'ainmhí fián, seans go mbeifeá do do chur féin i mbaol, agus an t-ainmhí leis. Tá gialla láidre⁷ ag an rón agus béal lán d'fhiacla géara. D'fhéadfadh an rón drochghreim⁸ a bhaint asat. Nuair a théann duine róghar d'ainmhí fián is minic a bhraitheann an t-ainmhí go bhfuil sé sáinnithe⁹ nó faoi bhagairt¹⁰. I gcás mar sin bíonn seans maith ann go ndéanfaidh sé rud éigin gan choinne¹¹. Tá fiacla géara ag an rón, seachain tú féin!

Panda ar Scor

Maireann an panda ar feadh tuairim agus 20 bliain san fhiántas. Agus iad faoi choinneáil¹, áfach, maireann siad i bhfad níos faide. 37 bliain d'aois atá panda amháin atá faoi choinneáil in oirdheisceart na Síne. Bíonn cúram agus aire² ar leith ag teastáil ó sheanphandaí mar é. Éiríonn na haitl righin³ agus bíonn na súile agus an córas díleá⁴ ag teip orthu. Is minic a bhíonn na fiacla ag cur isteach orthu freisin. Le haire cheart a thabhairt dóibh, tá beartaithe ag údarás na Síne⁵ áras scoir⁶ a oscailt do na pandaí críonna⁷ sin. Beidh scoth an bhia⁸ ar fáil dóibh chomh maith le háiseanna speisialta fóillíochta agus aclaíochta. Nach méanar dóibh!

Cad a d'fhoghlaim tú?

Tá freagraí na gceisteanna seo thíos ar fad le fáil sa nuachtlitir.

Meas tú an cuimhin leat iad?

1. Creimire is ea an cadhpú. Fíor nó bréagach?
2. Cad é an t-éan mara a bhfuil an réise sciathán is leithne aige?
3. Cén post atá ag Ríona Murray?
4. Cé na hoileáin ar a neadaíonn formhór mór Albatras Ríoga an Tuaiscirt?
5. Cén speiceas ionrach a bhfuil foláireamh faoi san eagrán seo?
6. I gceantair ina mbíonn aeráid fhuar a fhásann an phailm chnó cócó. Fíor nó bréagach?
7. Cén cineál árais atá le tógáil sa tSín le haghiadh na seanphandaí
8. Cén áit ar domhan ina bhfaightear an cadhpú ó dhúchas?
9. Cén t-ainmhí a moltar gan féiníní a glacadh taobh leis?
10. Cén chuid den chnó cócó is féidir a úsáid sa bhácáil?
11. Cén abhainn in Éirinn a bhfacthas cadhpú intí anuraidh?

Cad a thabharfá ar phiongain ar oileán gaineamhlaigh?

Piongain ar strae!

Cad a tharlaíonn nuair a chaitheann tú cloch rua sa Mhuir Dhúbh?

Téann sé go tóin poill!

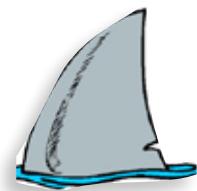
Cén rud nach bhfuil tú s, lár ná deireadh leis, agus a bhaineann leis an domhan uile?

An Fharraige

Cén t-am é nuair a shuíonn an bhó ar an sconsa?

Tá sé in am an sconsa a dheisiú!

Conas mar a théann siorc ar saoire?

Ar EITEleán

Cé na 5 dhifríocht?

Cé na 5 dhifríocht?

Lch 3 – Na freagraí:

1. An Puifín
2. An Phiongain
3. An Guardeall
4. An Gainéad
5. An Fulmaire
6. An tAlbatras
7. An Gheabhróg Artach

Lch 9 – Na Freagraí

1. Planctón
2. Loingseoiréachta
3. Aigéaneolaí
4. An taoide
5. Bolcán
6. Cnoic oighir
7. Teocht
8. Leictreachas
9. An tAtlantach
10. Luamh
11. Éin
12. Tumadóireacht
13. Speirling
14. Sruth na Murascaille
15. An grinneall

Cum Fortheideal!

Bíodh spraoi agat féin agus ag do chairde. Cum fortheideal¹ a d'oirfeadh don phictiúr seo d'fhearán baicdhubbh Eoráiseach².

Samhradh 2018

Aimsigh na focail thíos sa Chuardach Focal. Is focail iad uile atá le fáil san eagrán seo!

• Oileán Acla	• Cadhpú	• Breac
• Albatras	• Sionnach	• Abhainn
• Oileáin Chatham	• Speiceas Ionrach	• Éin Mhara
• Cnó Cócó	• Panda	• Rónta
• Pailm	• Smugairle	• Féinín

Freagraí ar fáil ar chúl an fhoclóirín ar lch 18

Samhradh 2018

Gabhaimid buiochas le gach duine a chabhraigh linn agus an t-eagrán seo de *Líon an Dúlra* á réiteach againn, go háirithe John Joyce, Michael Ludwig, Michael Murphy, Robbie Murphy, Ríona Murray, Jez Wickens agus an tlonad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta.

Tá *Líon an Dúlra* fíorbhúioch as an tacáiocht fhíal a fhaighimid ónár gcuid urraitheoirí.

Lch 2

Sionnach agus Sionnach eile

1. Ainmhí coitianta = common/plentiful
2. faichilleach = cautious
3. dhá shionnach fhiúracha = two inquisitive foxes
4. ag smúrthacht = prowling
5. Níor thug siad aird ar bith ar mo dheartháir = they didn't pay any attention to my brother
6. an coileán á bheathú = feeding the cub
7. feithidí = insects
8. seiftíúil = crafty
9. chun greim bia a fháil = to get some food
10. Scroblacóir críochnaithe = A total scavenger
11. bruscar tí = household waste

Breac Dea-Dhathach

1. Breac dea-dhathach = rainbow trout
2. 4 spúnóg bhoird = 4 table spoons
3. d'anlann éadrom soighe = of light soy sauce
4. de mhil ghlé = of clear honey
5. d'fhinéagar fíona gil = of white wine vinegar
6. rís seasmaine = jasmine rice
7. díslithe = diced
8. Colmóir = Hake
9. Cadóg = Haddock
10. Faoitín = Whiting
11. neamh-mhiotalach = non-metallic
12. ar bogadh = marinading
13. gríoscán = grill
14. leathán scragaill stáin = a sheet of tinfoil
15. déan iad a ghríoscadh = grill them
16. ar fhriochtán = in a frying pan
17. Déan an rís a fhriocadh = fry the rice
18. galaithe = steamed
19. mangaire éisc = fish monger

Lch 3 ar lean

8. le linn an tséasúir phóraithe = during the breeding season.

Lch 4

An Phailm Chnó Cócó

1. an phailm chnó cócó = the coconut palm
2. ní crann é ó cheart = it's not really a tree
3. Snámhann ... ar = Floats ... on
4. ithir thirim = dry-soil
5. péacfaidh planda = a plant will sprout
6. fréamhacha snáithíneacha = fibrous roots
7. dromchla = surface
8. an planda a dhaingniú ann = to anchor the plant
9. i mbarr a torthúlachta = the height of its fertility
10. Drúip = Drupe

An Cnó Cócó

1. mar bharr = as a crop
2. san Indinéis = in Indonesia
3. sna hOileáin Philipíneacha = the Philippines
4. dreapadóirí oilte = skilled climbers
5. stoc = trunk
6. ar bharr slaithe = at the end of a pole
7. ilfheidhmeach = multi-function
8. An Ciseal Seachtarach = The Outer Layer
9. coighir = coir
10. ó chrotal seachtrach = from the external husk
11. snáithín solúbtha = flexible fibre
12. mataí urláir = floor mats
13. tochtanna = matresses
14. mar soitheach bia = as a food container
15. mar bhreosla = as a fuel
16. scaobadh amach = scoop out
17. ola chnó cócó = coconut oil
18. copra = copra
19. smideadh = make-up
20. ábhar dín = roofing material
21. spons = tinder
22. An Stoc = Trunk
23. mar fhoinsé dhathá = as a source for dye
24. folcadh béis = mouthwash
25. tárgí eile leighis = other medicinal products

Lch 3

Éin Mhara

1. An Fulmaire = Fulmar
2. An Gainéad = Gannet
3. An tAlbatros = wildlife
4. An Guairdeall = Storm Petrel
5. An Puifín = Puffin
6. An Phiongain = Penguin
7. An Ghreabhóig Artach = Artic Tern

Lch 5

Oileán Gainimh agus Pailm Chnó Cócó.

1. **Teimpléad** = *Template*
2. **ar an dul sin** = *similar to that*
3. **feadh a fhaid** = *along the length of it*
4. **réiteoir píopa** = *pipe cleaner*
5. **chun é a dhaingíú** = *to anchor it.*

Lch 7

Ar aghaidh leis an Obair

1. **Bainteach leis** = *associated with*
2. **cumann óige** = *youth club*
3. **mar cheannaire deonach** = *as a voluntary leader*
4. **uaidh sin i leith** = *from then on*
5. **réimse an oideachais** = *the field of education*
6. **san idirbhliain** = *in transition year*
7. **ag cuimhmheamh** = *thinking about/ considering*
8. **cén oiliúint** = *what training*
9. **an ardteistiméireacht** = *leaving certificate*
10. **idir dhá chomhairle** = *between two minds*
11. **cé acu an rachainn le bunmhúinteoiréacht** = *whether I would go with primary teaching*
12. **meánmhúinteoiréacht** = *secondary teaching*
13. **bunchéim sna ealaíona** = *a primary arts degree*
14. **dioplóma iarchéime** = *postgraduate diploma*
15. **d'éirigh liom** = *I succeeded in*
16. **iarchéim san eolaíocht a bhaint amach** = *obtaining a postgraduate degree in science*
17. **ar thionscadail** = *on projects*
18. **puimcíní** = *pumpkins*
19. **luibheanna** = *herbs*
20. **pota ollmhór d'anraith glasraí** = *a huge pot of vegetable soup*
21. **an éagsúlacht** = *the variety*
22. **an tsolúbacht** = *the flexibility*
23. **gliondar croí** = *joy*
24. **ceardlanna** = *workshops*
25. **bréan den obair** = *bored with the work*
26. **ag cadhcáil** = *kayaking*
27. **loch sáile** = *salt-water lake*
28. **crosóga mara** = *starfish*
29. **cuáin mhara** = *sea urchins*
30. **Is fánach an áit a bhfaighfeá gliomach** = *It's amazing where you can find things*

Lch 8

An Cadhpú

1. **Meiriceá Theas** = *South America*
2. **An t-aon speiceas san fhine** = *the one species in the family*
3. **Ainmhí leath-uisceach** = *Semi-acquatic animal*
4. **riasca** = *marshes*
5. **bogaigh** = *wetlands*
6. **creimire** = *rodent*
7. **an béalbar** = *beaver*
8. **an t-iora** = *squirrel*
9. **barr a eireabail** = *the tip of its tail*
10. **an dá chlárhiacail shuaithinseacha** = *the two characteristic front teeth*
11. **maidir lena dhealramh de** = *regarding its appearance*
12. **cumasctha le chéile** = *mixed together*
13. **dobharchú** = *otter*
14. **francach na habhann** = *river rat*
15. **mar leasainm** = *as a nickname*
16. **lapa** = *flipper*
17. **soc** = *snout*
18. **scamallach** = *webbed*
19. **ein chreiche** = *birds of prey*
20. **ál** = *litter*
21. **mamach** = *mammal*
22. **fionnadh** = *fur*

Speiceas ionrach!= Invasive species

1. **Tráth dá raibh** = *At one stage*
2. **fionnadh bog an chadhphú** = *soft coypu fur*
3. **Ní bhíonn sé i bhfad** = *it doesn't take long*
4. **Ag síolrú leis** = *breeding away*
5. **fia-chólíneacht** = *feral population*
6. **go forleathan** = *widely*
7. **rabhadh mar gheall ar an gcadhphú** = *a warning regarding the coypu*
8. **ar bhruach na Laoi** = *on the banks of the Lee*
9. **ar pórú leo** = *breeding away*
10. **An tlonad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta** = *National Biodiversity Data Centre*

Fíricí maidir leis na gCadhphú

1. **ar a fheasóg** = *on its beard*
2. **ar a shoc** = *on its snout*
3. **diúilicíní** = *mussels*

Lch 9

An Fharraige ó Bhun go Barr

1. **dromchla an domhain** = the surface of the earth
2. **10 km ar doimheacht** = 10 km deep
3. **duibheagáin** = he depths
4. **planctón** = plankton
5. **an tAigéan Ciúin** = the Pacific Ocean
6. **an tAigeán Atlantach** = Atlantic Ocean
7. **an tAigéan Indiach** = the Indian Ocean
8. **an tAigéan Artach** = the Arctic Ocean
9. **an tAgéan Antartach** = the Southern Ocean
10. **Aigéaneolaí** = Oceanologist
11. **Bolcán** = Volcanoes
12. **Grinneall** = Ocean Floor
13. **Loingseoireacht** = Navigation
14. **Luamh** = Yacht
15. **Tumadóireacht** = Diving
16. **Speirling** = Hurricane
17. **Sruth na Murascaille** = the Gulf Stream
18. **nuair a bhrúctann siad** = when they erupt
19. **d'fhionnusce reoite** = from frozen freshwater
20. **sruth teolaí** = warm current

Lch 11

Trá dá raibh

1. **Réabadh cósta thiar na hÉireann** = the west coast of Ireland was battered
2. **Scuabadh ... chun siúil** = swept away
3. **an charraig lom** = the bare rock
4. **locháin charraige** = rock pools

Fainic na Féiníni leis na Róna

1. **na húdaráis fiadhúlra** = the wildlife authorities
2. **tar éis rabhadh a eisiúint** = have issued a warning
3. **don phobal mór** = to the general public
4. **féiníni** = selfies
5. **coileán álann róin** = a beautiful seal pup
6. **ar a suaimhneas** = at their ease
7. **gialla láidre** = strong jaws
8. **drochghreim** = a bad bite
9. **sáinnithe** = cornered
10. **faoi bhagairt** = under threat
11. **gan choinne** = unexpectedly

Panda ar Scor

1. **faoi choinneáil** = captive
2. **cúram agus aire** = care and attention
3. **éiríonn na haitl righin** = the joints become stiff
4. **córas díleá** = digestive system
5. **Údaráis na Síne** = The Chinese authorities
6. **Árais scoir** = retirement home
7. **pandaí crionna** = aged pandas
8. **Scoth an bhia** = the best of food
9. **Nach méanar dóibh** = isn't it well for them

Lch 10

Cealg smugairle an tseoil

1. **cealg an-nimhneach** = highly venomous sting
2. **an ball a cealgadh** = the part that was stung
3. **saineolaithe** = experts
4. **a iniúchadh** = to investigate
5. **De réir dealraimh** = It appears that
6. **finéagar** = vinegar
7. **braiteog** = tentacle
8. **indéanta** = possible to be done
9. **paca teasa** = heat pack
10. **Long chogaidh** = Warship

Albatrais a chomhaireamh ón Spás

1. **Speiceas faoi bhagairt** = Endangered species
2. **stacaí creagacha farraige** = Rocky sea stacks
3. **Dul i dtír** = to land
4. **trastomhas** = diameter
5. **a gcluimhreach gheal** = their bright plumage

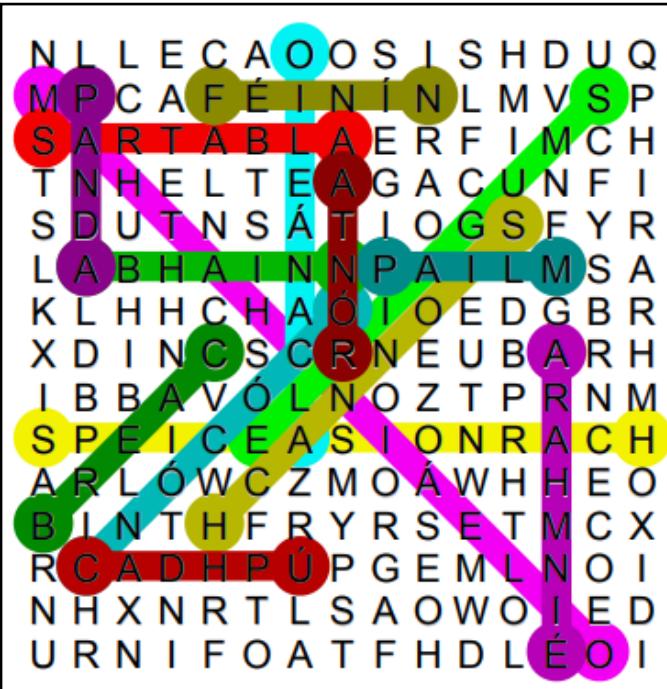
Lch 14

Leathanach Spraoi

1. **Cum fortheideal** = think of a caption
2. **fearán baicdhubb Eoráiseach** = Eurasian Collared Dove

Lch 13

Cuardach Focal

Lch 14

Samhradh 2018

1. Glasraí cama cnapánacha = crooked knobbly vegetables
2. inathúsáide = re-useable
3. uisce ón sconna = water from the tap
4. sa bhosca athchúrsála = in the recycling box
5. an tlonad Náisiúnta le Sonrai Bithéagsúlachta = The National Biodiversity Data Centre

